

administrative and legal status of the state enforcement officer]. *Pravo i suspilstvo - Law and Society*, 3, 147–152 [in Ukrainian].

7. Yaniuk, N. (2016). Dystsyplinarna vidpovidalnist derzhavnykh sluzhbovtziv za Zakonom Ukrainy “Pro derzhavnu sluzhbu” (2015): pravovyi analiz [*Disciplinary liability of civil servants under the Law of Ukraine “On Civil Service” (2015): A legal analysis*]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya yurydychna - Visnyk of Lviv University. Legal Series*, 62, 138–147 [in Ukrainian].

8. Herasymenko, O. V., Lazorko, L. P., & Kalahurka, S. T. (2018). Osoblyvosti motyvatsiinoi filosofii derzhavnykh sluzhbovtziv v Ukraini [Features of the motivational philosophy of civil servants in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo - Economy and Society*, 19, 128–133 [in Ukrainian].

9. Honcharuk, N. T., & Artemenko, N. F. (2013). Motyvatsiia personalu u sferi derzhavnoi sluzhby Ukrainy: problemy ta perspektyvy [Personnel motivation in the field of civil service of Ukraine: Problems and prospects]. *Aspekty publichnogo upravlinnia - Public Administration Aspects*, 1(2), 48–54 [in Ukrainian].

10. Karpenko, I. A. (2017). Vplyv nematerialnoi motyvatsii na pidvyshchennia efektyvnosti trudovoi diialnosti derzhavnykh sluzhbovtziv [The impact of non-material motivation on improving the efficiency of labor activity of civil servants]. *Naukovi pratsi. Derzhavne upravlinnia - Scientific Works. Public Administration*, 286(298), 84–88 [in Ukrainian].

11. Shapovalova, K. (2024). Types of guarantees and prohibitions as an element of the mechanism for ensuring the social rights of civil servants in Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*, 6, 105–109 [in English].

Стаття надійшла до редакції: 12.11.2025

УДК 336.225:34

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-19-99-105

Грубська Ксенія Володимирівна,
аспірант Національного університету
біоресурсів і природокористування України
k.grubskaya@gmail.com
ORCID ID: 0009-0003-7046-8514

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ЯК УЧАСНИКІВ ПОДАТКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

У статті досліджено правовий статус платника податків як ключового суб'єкта податкових правовідносин. Проаналізовано теоретичні підходи до розмежування понять «суб'єкт права», «суб'єкт правовідносин» та «учасник правовідносин», що мають важливе значення для правильного розуміння податкової правосуб'єктності. Акцентовано на тому, що платник податків не є абстрактною юридичною фігурою, а виступає індивідуально визначеним учасником правового зв'язку, що реалізує податкові права та виконує встановлені обов'язки. З огляду на нормативну невизначеність терміна «учасник податкових правовідносин» у Податковому кодексі України, особливого значення набуває доктринальний аналіз співвідношення між основними та опосередкованими учасниками фіскальних правовідносин.

Встановлено, що платники податків становлять ядро податкової системи, від ефективності реалізації їх прав та обов'язків залежить стабільність бюджетної системи держави. Окрему увагу приділено класифікації платників податків за різними критеріями: організаційно-правовим статусом, резидентністю, розміром доходу та характером обов'язку щодо сплати податку. Такий підхід дозволяє не лише впорядкувати правовий масив щодо платників, але й удосконалити механізми податкового адміністрування.

Аргументовано, що юридичне закріплення категорій платників має супроводжуватись урахуванням їх функціональної ролі в податкових правовідносинах. Зроблено висновок про необхідність уніфікації термінології та чіткого нормативного закріплення ключових понять податкового права задля забезпечення правової визначеності в оподаткуванні.

Ключові слова: податкові правовідносини, платник податків, суб'єкт податкового права, правосуб'єктність, класифікація платників, учасник правовідносин.

Grubskaya K. DEFINITION OF TAXPAYERS AS PARTICIPANTS IN TAX LEGAL RELATIONSHIPS

The article examines the legal status of taxpayers as key subjects of tax legal relations. It analyzes theoretical approaches to distinguishing between the concepts of “subject of law,” “subject of legal relations,” and “participant in legal relations,” which are important for a correct understanding of tax legal capacity. It emphasizes that a taxpayer is not an abstract legal entity, but an individually defined participant in a legal relationship who exercises tax rights and fulfills established obligations. Given the regulatory uncertainty of the term “participant in tax legal relations” in the Tax Code of Ukraine, a doctrinal analysis of the relationship between primary and indirect participants in fiscal legal relations is of particular importance.

It has been established that taxpayers constitute the core of the tax system, and the stability of the state budget system depends on the effective exercise of their rights and obligations. Particular attention is paid to the classification of taxpayers according to various criterion: organizational and legal status, residency, income level, and the nature of the tax liability. This

approach allows not only to streamline the legal framework regarding taxpayers, but also to improve tax administration mechanisms.

It is argued that the legal consolidation of taxpayer categories should be accompanied by consideration of their functional role in tax legal relations. A conclusion is made about the need to unify terminology and clearly consolidate key concepts of tax law in order to ensure legal certainty in taxation.

Keywords: tax legal relations, taxpayer, subject of tax law, legal capacity, classification of taxpayers, participant in legal relations.

Постановка проблеми. Проблематика правового статусу платника податків набуває особливої актуальності в умовах трансформації податкової системи України та зростаючих вимог до ефективного адміністрування податків. Платник податків є центральною фігурою у податкових правовідносинах, від належної регламентації його правового становища залежить дієвість усієї фіскальної політики. Попри це, чинне законодавство не містить чіткого визначення термінів «суб'єкт податкових правовідносин» та «учасник податкових правовідносин», що ускладнює правозастосування й створює ризики правової невизначеності.

На теоретичному рівні спостерігається відсутність єдності у тлумаченні ключових категорій податкового права. У юридичній літературі часто ототожнюються поняття «суб'єкт права», «суб'єкт правовідносин» і «учасник правовідносин», що призводить до зміщення правового акценту з реальної участі особи у правовідносинах на її потенційну здатність до такої участі. У контексті оподаткування така неточність негативно впливає на регулювання прав та обов'язків платників податків.

Недостатня класифікація платників податків у чинному правовому полі також створює проблеми як для фіскальних органів, так і для самих платників. В умовах економічної та правової багатоманітності виникає потреба в системному підході до розмежування категорій платників податків, що дозволило б забезпечити диференціацію обсягів прав, гарантій і відповідальності залежно від їх правового статусу. Відтак, актуальним є як теоретичне осмислення сутності платника податків як суб'єкта правовідносин, так і нормативна конкретизація його правового становища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання правового статусу суб'єктів податкових правовідносин та особливостей їх нормативно-правового забезпечення стало предметом численних наукових досліджень. Зокрема, питанню визначення понятійно-категоріального апарату у сфері правового статусу суб'єктів податкових правовідносин присвятили свої праці такі науковці як: О.А. Парашевіна, Л.О. Самілик, Л.П. Корбут, М.О. Перепелиця, І.М. Мусійчук, І.О. Пасічна, Є.Є. Бамбізов, К.Д. Янішевська та інші.

Метою статті є визначення поняття та правового статусу платників податків, їх прав і законних інтересів у податкових правовідносинах.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті складної структури податкових правовідносин особливої актуальності набуває аналіз платників податків як їх ключових учасників, що визначають напрям і характер розвитку податкової системи. Адже саме вони забезпечують реальне функціонування податкових механізмів, стаючи ініціаторами, носіями та реалізаторами податкових зобов'язань у межах правового поля.

Сучасні стрімкі трансформаційні зміни, що безупинно відбуваються в усіх сферах суспільної життєдіяльності, особливо гостро позначаються на фінансовій та податковій, котрі є своєрідною «кровоносною системою» для економіки країни, без ефективного функціонування якої складно уявити державу самостійною й незалежною [1; 2].

Необхідність виокремлення та поглибленого дослідження правового статусу платників податків зумовлена як складністю правової природи податкових відносин, так і багаторівневістю зв'язків між їх суб'єктами. Суб'єкти податкового права, зокрема платники податків, відіграють системоутворюючу роль, без якої неможливо говорити про цілісність і ефективність податкової системи загалом.

При цьому, правова категорія «суб'єкт податкових правовідносин» продовжує еволюціонувати разом із розвитком податкового права як підгалузі фінансового права, а також із ускладненням загальної теорії правовідносин. Сучасна доктрина вимагає не лише формального визначення суб'єктів, а й глибокого осмислення їхнього правового становища, ролі та функцій у системі правовідносин.

У цьому зв'язку слушною є позиція О.А. Парашевіної, яка вказує, що пізнання права має починатися не з аналізу норм, а саме з розуміння суб'єкта – як носія, творця та користувача права, що втілює правову цінність у практичну площину [3, с. 9].

Суспільні відносини в сфері оподаткування, врегульовані нормами податкового права як складової фінансового права, набувають юридично визначеного характеру й трансформуються у податкові правовідносини. Платник податків як суб'єкт таких відносин повинен відповідати критеріям суб'єкта права, тобто мати правосуб'єктність – здатність бути носієм прав і обов'язків. Саме внаслідок поширення на нього податково-правових норм, він набуває конкретного юридичного статусу, що включає як податкові права, так і відповідні обов'язки.

Податкові правові норми відіграють провідну роль у регламентації поведінки учасників податкових правовідносин, формуючи між ними стійкі правові зв'язки, що ґрунтуються на взаємній відповідальності та підпорядкуванні публічно-правовому інтересу. Через ці норми закріплюється не лише обов'язок платника

сплачувати податки, але й механізми реалізації його прав, зокрема права на захист від неправомірних дій контролюючих органів.

У цьому контексті теоретичний інтерес викликає проблема співвідношення понять «суб'єкт права», «суб'єкт правовідносин» та «учасник правовідносин», яку активно досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. У юридичній літературі ці терміни нерідко ототожнювались, що, однак, призводило до втрати аналітичної чіткості при побудові правових конструкцій.

Варто звернути увагу на позицію Л.О. Самілика та Л.П. Корбута, які вважають, що традиційний підхід, характерний для юридичної науки дореволюційного, радянського і пострадянського періодів, полягає у трактуванні суб'єкта права переважно як суб'єкта правовідносин, а отже – у фактичному ототожненні цих понять [4, с. 90]. Такий підхід, попри певну умовність, і сьогодні зберігає значення для розуміння правового статусу платника податків як учасника податкових правовідносин. Разом із тим, не всі дослідники поділяють підхід до ототожнення зазначених понять. Так, М.О. Перепелиця обґрунтовує позицію, згідно з якою суб'єкт права та суб'єкт правовідносин не є тотожними категоріями. На її думку, суб'єкт права виступає як потенційний учасник суспільних відносин, тобто володіє здатністю набути відповідний правовий статус, тоді як суб'єкт правовідносин є вже конкретною особою, яка реалізує цю здатність у межах конкретного правового зв'язку, будучи дійсним учасником правовідношення [5, с. 11].

Такий підхід дозволяє глибше розкрити природу участі платника податків у податкових правовідносинах, розмежовуючи юридичну можливість бути суб'єктом від фактичної участі в регульованих податковим правом відносинах, коли особа вже виконує, або реалізує податкові права та обов'язки. Усі вище розглянуті позиції мають певну наукову цінність, оскільки спрямовані на теоретичне розмежування понять «суб'єкт права» та «суб'єкт правовідносин», які хоча й тісно пов'язані, проте не є ідентичними. Водночас варто зауважити, що обидві ці категорії залишаються загальнотеоретичними конструкціями, які не завжди доцільно розділяти виключно за критерієм статичності (суб'єкт права) і динаміки (суб'єкт правовідносин).

У цьому контексті, в доктрині податкового права сформувалася низка підходів до визначення поняття «суб'єкт податкового права», що, з урахуванням вищезазначених теоретичних положень, дозволяє точніше окреслити правовий статус платника податків як учасника податкових правовідносин. Так, І.М. Мусійчук слушно підкреслює, що суб'єкт податкових правовідносин є необхідною та засадничою передумовою самого існування податкових правовідносин [6, с. 6]. Цілком логічним виглядає таке твердження, адже саме через суб'єктів реалізується публічно-правовий зміст податкових відносин, їх владний, майновий і фінансовий характер, що виражається в переміщенні фінансових ресурсів від платника податків до публічних фондів.

Конкретизуючи підхід до визначення суб'єкта податкових правовідносин, І.О. Пасічна виділяє два ключові критерії його ідентифікації: по-перше, участь особи у відповідних правовідносинах; по-друге, реалізація нею закріплених нормами податкового права прав та обов'язків [7, с. 75]. Такий підхід дозволяє точніше визначити фактичний статус платника податків у правовій системі.

У свою чергу, Є.Є. Бамбізов обґрунтовує, що суб'єктом податкового правовідношення є не просто абстрактна фігура, а конкретна, індивідуально визначена особа, яка бере участь у правовому зв'язку. У процесі вступу до податкових правовідносин такий суб'єкт набуває нових характеристик як учасник фінансових відносин, але при цьому не втрачає своїх загальних властивостей, притаманних йому до участі в конкретному правовідношенні [8, с. 89]. Цей підхід посилює ідею про правову індивідуалізацію платника податків як активного учасника податкового процесу.

Важливим є також зауваження Р. Сидорука, який вбачає у суб'єкті податкового права особу, на яку поширюється дія податкового законодавства та яка потенційно здатна вступити в податкові правовідносини. Водночас суб'єкт податкових правовідносин – це вже реальний учасник таких відносин, що здійснює конкретні права та виконує обов'язки, реалізуючи тим самим власну податкову правосуб'єктність. Вчений справедливо вказує, що ці поняття співвідносяться як загальне і часткове: суб'єкт податкових правовідносин завжди буде суб'єктом податкового права, проте не кожен суб'єкт податкового права фактично бере участь у конкретному правовідношенні [9, с. 205].

Крім того, Податковий кодекс України не містить визначення поняття «учасник податкових правовідносин». Однак, аналіз наукових підходів вітчизняних і зарубіжних правознавців дає підстави стверджувати, що до кола учасників податкових правовідносин можуть належати не лише безпосередні суб'єкти оподаткування, а й інші особи, які беруть участь у правовідносинах опосередковано. Йдеться про представників, фахівців, експертів, перекладачів тощо, яким податкове законодавство також надає окремі права та обов'язки у сфері оподаткування.

Хоча К.Д. Янішевська висловлює позицію щодо недоцільності розмежування понять «суб'єкт» і «учасник» податкових правовідносин [10, с. 40], подібне ототожнення видається спірним. Навіть у разі нормативного закріплення обох категорій, без чіткого теоретичного розмежування залишається загроза зміщення правового значення понять у практичному правозастосуванні, що, у свою чергу, може призвести до зловживань з боку посадових осіб фінансових органів.

С.В. Пархоменко-Цироцианц наголошує, що ці категорії не є тотожними, адже «безпосередніми суб'єктами податкових правовідносин при сплаті податків виступають держава в особі уповноваженого

органу та платник податків» [11, с. 13–14]. М.П. Кучерявенко також акцентує увагу на державі як окремому й особливому суб'єкті податкових правовідносин [12, с. 14]. Таким чином, логічно вважати, що основними (безпосередніми) суб'єктами податкових правовідносин є платники податків і держава, тоді як податкові агенти, збирачі податків та інші особи виконують допоміжні функції і, відповідно, є опосередкованими учасниками цих правовідносин.

У зв'язку з цим, слід визнати, що поняття «учасник податкових правовідносин» та «суб'єкт податкових правовідносин» мають різне правове значення й співвідносяться між собою як загальне й спеціальне. О.М. Резнік та А.В. Солонар справедливо зазначають, що суб'єктом податкових правовідносин є будь-яка особа, чия поведінка регулюється податковим правом і яка може виступати носієм відповідних прав та обов'язків [13, с. 9].

Цікаву точку зору висловлює Т.О. Санжарук, яка підкреслює, що перехід від суб'єкта податкового права до учасника податкових правовідносин пов'язаний з процесом реалізації потенційної правоздатності – тобто перетворенням об'єктивного права на конкретну правову поведінку [14, с. 94]. Цей підхід видається цілком обґрунтованим, оскільки дозволяє краще зрозуміти, чому коло учасників податкових правовідносин є ширшим за коло їх безпосередніх суб'єктів. Водночас суб'єктами податкових правовідносин слід вважати індивідуально визначених осіб, які реалізують податкову правосуб'єктність у зв'язку з виникненням юридичних фактів, передбачених податковим законодавством. Інші ж особи, які беруть участь у податкових правовідносинах опосередковано, є учасниками, але не основними суб'єктами. Усі вони, однак, можуть бути носіями певних суб'єктивних податкових прав, що співвідносяться з відповідними обов'язками та функціонально визначають їхню роль у фіскальному процесі.

Таким чином, платники податків становлять основну категорію учасників податкових правовідносин, без яких неможливо уявити повноцінне функціонування податкової системи. Їхній правовий статус базується на податковій правосуб'єктності, що охоплює не лише обов'язок зі сплати податків і зборів, а й систему прав, гарантованих податковим законодавством. Зокрема, платники податків наділені правом на отримання інформації, правом на захист та оскарження рішень контролюючих органів. Їх участь у податкових правовідносинах є проявом публічно-правової природи цих відносин і забезпечує реалізацію фіскальної політики держави. Попри те, що у чинному Податковому кодексі України відсутнє чітке визначення терміна «суб'єкт податкових правовідносин», доктринальні підходи дозволяють розмежувати поняття «суб'єкт» і «учасник» податкових правовідносин. У цьому контексті платник податків виступає як безпосередній, індивідуально визначений учасник податкового правовідношення, на якого поширюється дія податкових норм і який реалізує відповідні права та виконує обов'язки у сфері оподаткування.

Відповідно до статті 15 Податкового кодексу України, платниками податків визнаються фізичні та юридичні особи (як резиденти, так і нерезиденти), а також їх відокремлені підрозділи, які мають або отримують об'єкти оподаткування, провадять діяльність, що підлягає оподаткуванню, і на яких покладено обов'язок сплати податків і зборів згідно з чинним законодавством [15].

З огляду на багатоманітність осіб, які виступають платниками податків, виникає об'єктивна необхідність їх систематизації за різними критеріями. Така класифікація має важливе значення як для розвитку теоретичних засад податкового права, так і для вдосконалення податкового законодавства. По-перше, вона дозволяє сформулювати цілісне уявлення про всі типи платників податків, що функціонують у межах податкової системи. По-друге, класифікація створює основу для визначення їх правового статусу, адже саме через неї законодавець конкретизує обсяг прав та обов'язків, притаманних тій чи іншій категорії платників.

Залежно від різних правових та економічних характеристик, платники податків поділяються на окремі категорії за визначеними ознаками.

1) За способом організації господарської діяльності розрізняють: фізичних осіб; юридичних осіб; іноземні юридичні особи та їх постійні представництва; фізичних і юридичних осіб, які здійснюють діяльність у складі об'єднання, що не має статусу юридичної особи (як національні, так і іноземні суб'єкти, які діють в Україні на умовах партнерства відповідно до договору про спільну діяльність); відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи; консолідовані групи платників податків.

2) За критерієм податкової юрисдикції держави:

- резиденти – особи, що мають постійне місце проживання або розташування на території держави, й доходи яких підлягають оподаткуванню з усіх джерел, тобто вони несуть повну податкову відповідальність;

- нерезиденти – особи, які не мають постійного місцезнаходження в межах держави й сплачують податки лише з доходів, отриманих на її території, тобто несуть обмежену податкову відповідальність.

Розмежування резидентів і нерезидентів базується на таких підходах:

1) тривалості перебування особи на території держави (у законодавстві України – понад 183 календарні дні протягом року);

2) джерелі походження доходів;

3) обсязі податкової відповідальності (повній або обмеженій).

Принцип територіальності передбачає, що лише доходи, отримані на території певної держави, підлягають оподаткуванню в межах цієї держави, тоді як прибутки, отримані за її межами, звільняються від

оподаткування. У деяких країнах переважає підхід резидентства (Велика Британія, США, Україна), в інших – принцип територіальності (Франція, Швейцарія, країни Латинської Америки). Застосування різних моделей оподаткування нерідко стає причиною виникнення подвійного оподаткування.

3) За розмірами сукупного валового доходу:

- великі платники податків – це особи (юридичні, постійні представництва, відокремлені підрозділи), чий річний сукупний валовий дохід становить від 4 до 20 млн грн;
- середні платники податків – особи, чий дохід не перевищує 4 млн грн. У встановлених законом випадках такі суб'єкти можуть визнаватися малими платниками податків.

4) За характером обов'язку сплати податку (юридичним або фактичним):

- юридичні платники податків – особи, на яких безпосередньо покладено обов'язок щодо перерахування податку до бюджету;
- фактичні платники податків – особи, які фактично несуть витрати на сплату податку, сплачуючи його в складі вартості товарів або послуг [16].

Ця класифікація особливо актуальна при непрямому оподаткуванні. Наприклад, при справлянні податку на додану вартість формально зобов'язання зі сплати несе продавець (юридичний платник), але фактичні витрати несе покупець – кінцевий споживач. Таким чином, юридичний платник – це той, хто відповідальний за утримання та перерахування податку до бюджету, тоді як фактичний платник – це особа, яка в реальності сплачує податок під час придбання товару чи послуги.

Слід зазначити, що чинне законодавство визнає платником податку саме того суб'єкта, який несе юридичну відповідальність за сплату. Тобто юридичний платник є офіційно визначеним платником незалежно від фактичного джерела податкового навантаження.

Запропонована класифікація є загальною й охоплює основні типи платників податків, які беруть участь у податкових правовідносинах. Водночас у межах кожної окремої категорії можуть існувати специфічні підстави для подальшого поділу залежно від особливостей оподаткування чи правового статусу.

Висновки. Платник податків є ключовим учасником податкових правовідносин, без якого неможливе функціонування податкової системи як інституційної складової публічної фінансової політики держави. Його правовий статус формується на основі податкової правосуб'єктності, яка передбачає не лише обов'язок сплачувати податки, а й комплекс прав, гарантій і законних інтересів, які потребують належного правового захисту.

У процесі дослідження було встановлено, що поняття «платник податків» і «суб'єкт податкових правовідносин» хоча й взаємопов'язані, але не є тотожними. Платник податків є конкретизованим, індивідуалізованим суб'єктом правовідносин, на якого поширюється дія норм податкового права, і який фактично реалізує податкову правосуб'єктність через участь у правовому зв'язку з державою. Це дозволяє трактувати платника податків як реального учасника податкових правовідносин.

Платник податків є не лише носієм податкових прав та обов'язків, а й активним учасником правового зв'язку, що реалізує фінансові інтереси держави у публічно-правовій площині. Його правовий статус визначається категорією податкової правосуб'єктності, яка охоплює як юридичну здатність бути стороною у податкових правовідносинах, так і фактичну участь у них через виконання зобов'язань. У цьому аспекті слід розрізняти потенційних суб'єктів податкового права і реальних учасників правовідносин.

Аналіз наукових підходів доводить, що поняття «суб'єкт податкового права» та «учасник податкових правовідносин» не є тотожними і мають розглядатись у взаємозв'язку, але не як синоніми. Зокрема, учасник правовідносин – це вже активна фаза реалізації податкової правосуб'єктності, яка супроводжується конкретними юридичними діями або обов'язками. Таке розмежування є не лише теоретично доцільним, а й практично необхідним для мінімізації правових ризиків та удосконалення податкового адміністрування.

З метою підвищення юридичної визначеності та ефективності правозастосування, доцільно внести зміни до Податкового кодексу України шляхом нормативного закріплення понять «суб'єкт податкового права», «учасник податкових правовідносин» та «платник податків», а також встановлення їх чітких критеріїв і ознак. Це дозволить створити уніфіковану термінологічну базу, гармонізувати податкове законодавство з теоретичними засадами права та забезпечити баланс публічно-правового інтересу держави й прав платників податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гулак О.В., Висоцький В.М., Ярмоленко Ю.В. Публічне адміністрування у сфері оподаткування аграрного сектору України. *Соціально-правові студії*. Львів. Випуск 2 (12), 2021. С. 65-71. DOI: 10.32518/2617-4162-2021-2-64-71. URL: [http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_2\(12\)_2021/10.pdf](http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_2(12)_2021/10.pdf)
2. Головка Л.О., Гулак О.В., Висоцький В.М. Правове регулювання оподаткування сільськогосподарської діяльності в країнах ЄС. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 3 (13). С. 169-175. URL: [http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_3\(13\)_2021/23.pdf](http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_3(13)_2021/23.pdf) DOI: 10.32518/2617-4162-2021-3-169-175

3. Паращевіна О.А. Нетрадиційні колективні суб'єкти права у правовому житті сучасного суспільства: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01; Міжнародний гуманітарний університет. Одеса, 2012. 21 с.
4. Самілик Л.О., Корбут Л.П. Співвідношення понять «суб'єкт права», «особа», «суб'єкт правовідносин», «учасник правовідносин». *Право і суспільство*. 2016. № 1. С. 89-93.
5. Перепелиця М.О. Правове регулювання статусу платників податків і зборів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2001. 184 с.
6. Мусійчук І.М. Нерезиденти як суб'єкти податкових правовідносин: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12. 00. 07; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2011. 20 с.
7. Пасічна І.О. Стан та перспективи розвитку податкових правовідносин в Україні: монографія. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 183 с.
8. Бамбізов Є.Є. Інформаційна функція Державної фіскальної служби України: дис... канд. юрид. наук; Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2017. 222 с.
9. Сидорук Р. Поняття та класифікація суб'єктів податкових правовідносин. *Юридичний вісник*. 2014. № 1. С. 203-209.
10. Янішевська К.Д. Правовий статус податкового агента як суб'єкта фінансового права: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07; Сумський державний університет. Одеса, 2017. 243 с.
11. Пархоменко-Цироцянянц С.В. Правове регулювання оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12. 00.07; Одеська національна юридична академія. Одеса, 2005. 20 с.
12. Податкове право України: навчальний посібник / за заг. ред. М. П. Кучерявенко. Харків: Право, 2010. 256 с.
13. Резнік О.М., Солонар А.В. Податкове право України (у схемах і таблицях): навчальний посібник. Суми: видавничо виробниче підприємство «Мрія – 1», 2015. 124 с.
14. Санжарук Т.О. Поняття «суб'єкт права» і «суб'єкт правовідносин»: питання розмежування. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип. 21. С. 91-95.
15. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755> (дата звернення 15.07.2025).
16. Ковалів М.В. Адміністративно-правовий захист прав платників податків: навч. посібн. / Ковалів М. В., Єсімов С. С., Проць І. М. та ін. Львів. СПОЛОМ, 2021. 240 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3867/1/адмін%20правовий%20захист%20прав.pdf> (дата звернення 15.07.2025).

REFERENCES:

1. Hulak, O.V., Vysotskyi, V.M., Yarmolenko, Yu.V. (2021). Publichne administruvannya u sferi opodatkuvannya ahrarnoho sektoru Ukrainy. [Public administration in the field of taxation of the agricultural sector of Ukraine]. *Sotsialno-pravovi studii. Vypusk 2 (12)*. 65-71. Retrieved from: https://sls-journal.com.ua/web/uploads/pdf/S&LS_2021_Vol.%204,%20No.%202_64-71.pdf [in Ukrainian].
2. Holovko, L.O., Hulak, O.V., Vysotskyi, V.M. (2021). Pravove rehuliuвання opodatkuvannya silskohospodarskoi diialnosti v krainakh YeS. [Legal regulation of taxation of agricultural activities in EU countries]. *Sotsialno-pravovi studii. Vypusk 3 (13)*. 169-175. Retrieved from: https://sls-journal.com.ua/web/uploads/pdf/S&LS_2021_Vol.%204,%20No.%203_169-175.pdf [in Ukrainian].
3. Parashchevina, O.A. (2012). Netradytsiini kolektyvni subiekti prava u pravovomu zhytti suchasnoho suspilstva. [Non-traditional collective subjects of law in the legal life of modern society]. *Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.01*. 21. [in Ukrainian].
4. Samilyk, L.O., Korbut, L.P. (2016). Spivvidnoshennia poniat «subiekt prava», «osoba», «subiekt pravovidnosyn», «uchasnyk pravovidnosyn». [The correlation of the concepts of "subject of law", "person", "subject of legal relations", "participant of legal relations"]. *Pravo i suspilstvo. №1*. 89-93. [in Ukrainian].
5. Perepelytsia, M.O. (2001). Pravove rehuliuвання statusu platnykiv podatkov i zboriv v Ukraini. [Legal regulation of the status of taxpayers in Ukraine]. *Dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07*. 184. [in Ukrainian].
6. Musiichuk, I.M. (2011). Nerezidynty yak subiekti podatkovykh pravovidnosyn. [Non-residents as subjects of tax relations]. *Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.07*. 20. [in Ukrainian].
7. Pasichna, I.O. (2015). Stan ta perspektyvy rozvytku podatkovykh pravovidnosyn v Ukraini. [The state and prospects for the development of tax relations in Ukraine]. *Monohrafiia*. 183. [in Ukrainian].
8. Bambizov, Ye.Ie. (2017). Informatsiina funktsiia Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy. [Information function of the State Fiscal Service of Ukraine]. *Dys... kand. yuryd. nauk. Zaporizkyi natsionalnyi universytet*. 222. [in Ukrainian].
9. Sydoruk, R. (2014). Poniattia ta klasyfikatsiia subiektiv podatkovykh pravovidnosyn. [The concept and classification of tax legal entities]. *Yurydychnyi visnyk. № 1*. 203-209. [in Ukrainian].
10. Yanishevskaya, K.D. (2017). Pravovyi status podatkovoho ahenta yak subiekta finansovoho prava. [Legal status of a tax agent as a subject of financial law]. *Dys... kand. yuryd. nauk. 12.00.07*. 243. [in Ukrainian].
11. Parkhomenko-Tsyrotyants, S.V. (2005). Pravove rehuliuвання opodatkuvannya dokhodiv fizychnykh osib v Ukraini. [Legal regulation of personal income taxation in Ukraine]. *Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk. 12*.

00.07. 20. [in Ukrainian].

12. Kucheriavenko, M.P. (Ed.) (2010). Podatkove pravo Ukrainy. [Tax law of Ukraine]. Navchalnyi posibnyk. 256. [in Ukrainian].

13. Rieznik, O.M., Solonar, A.V. (2015). Podatkove pravo Ukrainy (u skhemakh i tablytsiakh). [Tax law of Ukraine (in diagrams and tables)]. Navchalnyi posibnyk. 124. [in Ukrainian].

14. Sanzharuk, T.O. (2003). Poniattia «subiekt prava» i «subiekt pravovidosyn»: pytannia rozmezhuvannia. [The concepts of "subject of law" and "subject of legal relations": a question of distinction]. Aktualni problemy derzhavy i prava. Vyp. 21. 91-95. [in Ukrainian].

15. Podatkovyi kodeks Ukrainy. (2010, December 2). [Tax Code of Ukraine]. Zakon Ukrainy №2755-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755> [in Ukrainian].

16. Kovaliv, M.V. (Ed). Administrativno-pravovyi zakhyst prav platnykiv podatkiv. [Administrative and legal protection of taxpayers rights]. Navch. posibn. 240. Retrieved from: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/38671/admin%20pravovyi%20zakhyst%20prav.pdf> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 12.11.2025

УДК 342.9

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-19-105-111

Корнійченко Олексій Олексійович,

аспірант кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнського державного

університету імені Володимира Винниченка

okorniichenko@cuspu.edu.ua

ORCID ID: 0009-0009-3497-4966

Соболь Євген Юрійович,

доктор юридичних наук, професор,

ректор Центральноукраїнського державного

університету імені Володимира Винниченка

81sobol@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-0804-8354

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС, АДМІНІСТРАТИВНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ, КОМПЕТЕНЦІЯ: ДЕМАРКАЦІЯ ПОНЯТЬ

Статтю присвячено проблематиці співвідношення понять «адміністративно-правовий статус», «адміністративна правосуб'єктність», «компетенція». Шляхом почергового розгляду означених понять з'ясовано, що вони належать до переліку базових категорій сучасного адміністративного права та мають лексико-функціональну самостійність. Відзначено, що у залежності від предметного контексту ці поняття можуть бути взаємопов'язаними, але не рівнозначними (тотожними).

Констатовано, що у цілому правовий статус призначений для того, щоб надати повне та реальне уявлення про певного суб'єкта (об'єкта) і його місце (фактичне правове становище) у відповідній системі. У зв'язку з цим його структурно-змістовне наповнення має бути умовно представлене певними комплексними характеристиками (блоками), які є релевантними для суб'єкта (об'єкта), правовий статус якого аналізується. При цьому визначено, що адміністративно-правовий статус окреслює правове становище суб'єкта (об'єкта) не загалом, а виключно крізь призму сутнісних характеристик, встановлених нормами адміністративного права, та відносно інших суб'єктів (об'єктів) адміністративного права.

Закцентовано, що адміністративна правосуб'єктність стосується лише потенційної здатності суб'єкта адміністративного права мати певні права і виконувати обов'язки, тому вона *a priori* не може бути рівнозначною адміністративно-правовому статусу або визначена як його складова частина. Зроблено висновок про доцільність її сприйняття як передумови й основи адміністративно-правового статусу.

Визначено, що у рамках адміністративно-правової науки компетенція позначає обсяг адміністративних повноважень, закріплених за певними суб'єктами відповідно до покладених на них завдань і функцій. Зазначено, що до таких суб'єктів належать органи публічного адміністрування (у тому числі суб'єкти делегованих повноважень), відповідні посадові і службові особи, а також адміністрації (органи внутрішньовідомчого управління) підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності. Зроблено висновок, що компетенція є складовою (комплексною характеристикою) адміністративно-правового статусу суб'єктів, наділених адміністративними повноваженнями.

Ключові слова: правовий статус, адміністративно-правовий статус, адміністративна правосуб'єктність, компетенція

Korniichenko O., Sobol Ye. ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS, ADMINISTRATIVE LEGAL PERSONALITY, COMPETENCE: DEMARCATION OF CONCEPTS

The paper is devoted to the issue of the correlation between the concepts of "administrative and legal status", "administrative